

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 31.03.1978, sp. zn. 1 Cz 18/78, ECLI:CZ:NS:1978:1.CZ.18.1978.1

Číslo: 24/1980

Právní věta: Pokud jeden z manželů za trvání manželství nabude právo společného užívání bytu příslušející jemu a další osobě společně (§ 172 odst. 1 o. z.), nevzniká k tomuto bytu právo společného užívání bytu manžely (§ 175 odst. 1 o. z.).

Soud: Nejvyšší soud ČSR

Datum rozhodnutí: 31.03.1978

Spisová značka: 1 Cz 18/78

Číslo rozhodnutí: 24

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Byt, Hospodaření s byty, Manželství, Právo osobního užívání bytu

Předpisy: 40/1964 Sb. § 172 odst. 1
§ 175 odst. 1 41/1964 Sb. § 65

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Navrhovatelka se vůči bytové organizaci domáhala, aby soud svým rozhodnutím určil, že se stala uživatelkou bytu o dvou pokojích a kuchyni po své matce M. V., která 11. 1. 1973 zemřela. Uváděla, že žila ve společné domácnosti s matkou, které bylo 82 let a nebyla již schopna o sebe pečovat. Dále uváděla, že její manžel se dvěma dětmi žije u své matky, že s manželem nežije ve společné domácnosti a ani žít nemůže, protože se s tchyní nesnáší a ta by ani nedala souhlas k tomu, aby se do jejího bytu nastěhovala. Protože tedy nemá vlastní byt, stala se v důsledku smrti své matky M. V. uživatelkou jejího bytu o kuchyni a dvou pokojích.

Rozsudkem obvodního soudu pro Prahu 4 byl návrh zamítnut. Soud prvního stupně dospěl na základě provedení dokazování k závěru, že navrhovatelka jen pečovala o svou matku, neměla však úmysl u ní v bytě bydlet. Navrhovatelka do bytu své matky jen docházela a za své trvalé bydliště považovala byt své tchyně, kde také pravidelně přespávala, pečovala o svoje děti a vedla jim domácnost; v tomto bytě má i všechny své věci. Protože tedy navrhovatelka v době smrti své matky s ní nežila ve společné domácnosti, nestala se uživatelkou jejího bytu.

K odvolání navrhovatelky městský soud v Praze rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. Také podle názoru odvolacího soudu navrhovatelka nesplnila podmínky pro přechod užívacího práva k bytu po její zemřelé matce. Vycházel však ze skutečnosti, že manželovi navrhovatelky byl v roce 1968 rozhodnutím příslušného národního výboru přidělen byt, a to společně s jeho matkou (tchyní

navrhovatelky), takže oba se stali společnými uživateli bytu podle ustanovení § 172 a násl. o. z. Protože tento byt byl přidělen za trvání manželství navrhovatelky a jejího manžela, kteří tehdy spolu žili, zabýval se odvolací soud předběžnou otázkou, zda právo společného užívání bytu manžely může vzniknout k vymezené nebo ideální části bytu, který je ve společném užívání jiných osob podle ustanovení § 172 a násl. o. z. Odvolací soud vyslovil názor, že kombinace osobu forem společného užívání je možná. Podmínkou přípustnosti kumulace obou užívacích práv je podle jeho názoru skutečnost, že společní uživatelé dali souhlas k tomu, aby jeden z nich přijal do bytu manžela, který dosud spoluuživatelem bytu nebyl. V otázce tohoto souhlasu pak odvolací soud dospěl k názoru, že tchyně navrhovatelky dala souhlas k bydlení navrhovatelky konkludentním jednáním, tj. tím, že jí dala v r. 1968 k bytu klíče, které měla navrhovatelka až do doby soudního řízení v této věci. Pobyt navrhovatelky v tomto bytě se netýkal jen péče o děti, jak bylo zjištěno, protože navrhovatelka někdy v bytě přespávala, přicházela umýt okna, odnášela prádlo do prádelny a pod. U navrhovatelky rovněž nešlo o opuštění společné domácnosti ve smyslu ustanovení § 181 o. z. Protože tedy navrhovatelka byla spoluuživatelkou bytu své tchyně a svého manžela, nesplnila u bytu po své zemřelé matce jednu ze základních podmínek uvedených v ustanovení § 179 odst. 1, věta první, o. z., že by totiž neměla vlastní byt. Nevzniklo proto, podle názoru odvolacího soudu, navrhovatelce užívací právo k bytu po její matce M. V.

Nejvyšší soud ČSR rozhodl o stížnosti pro porušení zákona, kterou podal generální prokurátor ČSR, že uvedenými rozsudky soudů obou stupňů byl porušen zákon.

Z odůvodnění:

V projednávané věci odvolací soud vycházel z právního názoru, že právo společného užívání bytu manžely vzniká i v těch případech, kdy jeden z manželů za trvání manželství nabude právo společného užívání bytu podle ustanovení § 172 a násl. o. z. s jinou osobou než se svým manželem. Měl tedy za to, že existence práva společného užívání bytu svědčící určitým osobám nebrání vzniku práva společného užívání bytu manžely k témuž bytu, jehož subjekty by byly tedy jiné osoby.

S tímto názorem nelze souhlasit.

Právo společného užívání bytu je jednotným institutem a právo společného užívání bytu manžely je pak specifickým případem tohoto institutu, týkajícím se jen manželů. Právo společného užívání bytu manžely se liší od práva společného užívání bytu (§ 172 a násl. o. z.) způsobem vzniku a zániku. Existence práva společného užívání bytu svědčícího určitým osobám, brání tedy tomu, aby k témuž bytu vzniklo ze zákona právo společného užívání bytu manžely svědčící jiným osobám.

Je tu třeba mít na zřeteli zejména nezbytnou právní ochranu ostatních spoluuživatelů bytu podle ustanovení § 172 a násl. o. z. S ohledem na požadavek jejich právní jistoty a rovného postavení jako spoluuživatelů bytu nelze připustit, aby takto k nim přibyla jako další spoluuživatel osoba, s níž jeden ze spoluuživatelů uzavřel manželství. Vzniklý stav by tu byl neúnosný, zejména v těch případech, v nichž by byl byt společných uživatelů malý, přeplněný a tedy zdravotně nevhodný (§ 65 zákona č. 41/1964 Sb. o hospodaření s byty).

Občanský zákoník váže také vznik práva společného užívání bytu manžely na skutečnost, že manželé nebo jeden z nich nabudou právo užívat byt (§ 175 odst. 1, § 176 odst. 1 o. z.). Také ustanovení § 177 a § 180 o. z. počítají s tímto stavem a vycházejí tedy z toho, že v bytě, který je ve společném užívání manželů, nejsou další osoby, kterým by užívací právo k bytu náleželo.

Svého manžela může společný uživatel bytu (§ 172 o. z.) přijmout do bytu jen na základě souhlasu ostatních spoluuživatelů; v bytě pak bude tento manžel spoluuživatelem bytu ovšem bydlet nikoliv na základě svého vlastního práva, nýbrž na základě práva odvozeného (jako příslušník domácnosti

společného uživatele bytu).

Pokud měl odvolací soud za to, že vznik práva společného užívání bytu manžely k bytu, který je ve společném užívání jednoho z manželů a další osoby, se váže až na okamžik, kdy s přijetím manžela spoluuživatele jako dalšího uživatele bytu projeví ostatní spoluuživatelé souhlas, pak je třeba poukázat na to, že právo společného užívání bytu manžely podle ustanovení § 175 odst. 1 a § 176 odst. 1 o. z. vzniká ze zákona za splnění určitých skutečností. Vznik tohoto práva nelze proto podmiňovat splněním dalších předpokladů, které zákon nezná a které by mohly nastat teprve v budoucnosti (souhlas dosavadních společných uživatelů).

Z uvedeného tedy vyplývá, že nabytím práva společného užívání bytu (§ 172 o. z.) manželkou navrhovatelky v roce 1968 nedošlo ke vzniku práva společného užívání bytu manžely, tj. v daném případě navrhovatelkou a jejím manželem. Nelze tedy tvrdit, že by z tohoto důvodu měla navrhovatelka vlastní byt (jak to má na zřeteli ustanovení § 179 odst. 1 o. z.).

O tom, zda navrhovatelka žila se svou matkou v den její smrti ve společné domácnosti, bylo proto třeba provést potřebné dokazování, aby skutkový stav v tomto směru byl zjištěn co nejúplněji (§ 120 odst. 1 o. s. ř.). Bylo třeba provést i důkazy navržené navrhovatelkou v odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně. Bylo třeba posoudit také obsah ve spisech založených písemností o doručování pošty navrhovatelce, dotazníků k vyúčtování vody a evidenčních listů pro výpočet úhrady za užívání obou bytů.

Pokud soudy v řízení o této věci takto nepostupovaly, porušily zákon v ustanoveních § 6, § 120 odst. 1, § 132, § 153 odst. 1 a § 211 o. s. ř. v souvislosti s ustanoveními § 172 odst. 1, § 175 odst. 1, § 179 odst. 1, § 180 odst. 1 a § 181 o. z.